

Ο ΧΟΡΟΣ ΣΗΜΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Σκοπός του άρθρου είναι να παρουσιασθεί το φάσμα των φιλοσοφικών προβλημάτων που αφορούν το χορό και μάλιστα στο φως της σύγχρονης φιλοσοφικής σκέψης.

Στη συνέχεια πρόθεσή μου είναι να προτείνω ένα όσο το δυνατό πιο συγκεκριμένο και σαφώς προσδιορισμένο εννοιολογικό σχήμα που να περιγράφει και να ερμηνεύει τη σημασία, τη λειτουργία και οποιαδήποτε ανάμειξη της φιλοσοφίας στην ίδια την πράξη του χορού.

Εάν η φιλοσοφία σήμερα είτε ως φιλοσοφία του χορού ειδικότερα είτε ως κλάδος της αισθητικής αναπτύσσει έναν πολύ εξειδικευμένο προβληματισμό σε σχέση με θέματα, όπως είναι:

- α) ο ορισμός της έννοιας "χορός",
- β) τα γενικά χαρακτηριστικά του λόγου περί χορού,
- γ) οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια της σύγχρονης κριτικής των παραστάσεων χορού,

δ) η τυπολογία ή κατηγοριοποίηση μορφών του χορού με βάση τις συγγένειες ή τη διαφοροποίησή τους από άλλες μορφές παραστατικών τεχνών.

Θέλω να υποστηρίξω ότι μια συγκεκριμένη μορφή φιλοσοφικής σκέψης - και λόγου - η οποία συνδέει τα παραπάνω ερωτήματα, παρεμβάλλεται τόσο στη διδασκαλία όσο και στην εκδίπλωση της χορευτικής πράξης και θα επιχειρήσω να παραθέσω τα φαινομενολογικά χαρακτηριστικά αυτού του εννοιολογικού σχήματος.

Αναλυτικότερα, ερωτήματα που σχετίζονται με τον προσδιορισμό της έννοιας "χορός" (α) είναι τα ακόλουθα: - πώς καθορίζονται τα κριτήρια, βάσει των οποίων μια χειρονομία ή ένας απλός βηματισμός μπορεί να θεωρείται ότι "χορεύεται", ότι είναι ή δεν είναι χορός, - με τι είδους κριτήρια ένας χορός μπορεί να αποκαλείται αισθητικά "ωραίος", - είναι δυνατόν και υπό ποιές προϋποθέσεις ένας χορός να θεωρείται μεταφορικός, συμβολικός ή αναπαραστατικός και πώς καθορίζεται το περιεχόμενο ή αντικείμενο της μεταφοράς, του συμβολισμού ή της αναπαράστασης, - αποτελεί ο χορός μια ιδιαίτερη μορφή γλώσσας ή είναι δείγμα εξωγλωσσικής επικοινωνίας; Αντίστοιχα εξετάζεται ποια χαρακτηριστικά έχει ο λόγος περί του χορού. (β) - περιγραφικός, κριτικός, φιλοσοφικός.

Εάν για παράδειγμα, αποτελεί περιγραφή φυσικών γεγονότων - των κινήσεων, που είναι χωροχρονικά προσδιορισμένα, έχουν μέγεθος, διάρκεια, ρυθμό με αντικειμενική και εμπειρικά παρατηρήσιμη οντότητα, ή εάν αναφέρεται και ερμηνεύει ψυχικές καταστάσεις του χορευτή, του χορογράφου ή και του θεατή.

Η όλη επιχείρηση ανάλυσης του χορού από τη σκοπιά της φιλοσοφίας αποσκοπεί να βοηθήσει το έργο του κριτικού, παρέχοντάς του τα κατάλληλα γλωσσικοκριτικά εργαλεία για την αξιολόγηση των παραστάσεων του χορού (γ): Ο χορός προσλαμβάνεται από το θεατή με ποικίλους τρόπους, που έχουν να κάνουν τόσο με την επιλογή του θεάματος, την εστίαση της προσοχής όσο και με τις συνθήκες διαμόρφωσης κρίσεων (εξοικείωση, βίωση, συγκινησιακή φόρτιση του θεατή/κριτικού σε σχέση προς το παρατηρούμενο θέαμα).

Ανάλογα με τη βιωματική σχέση του θεατή με το χορό διαμορφώνονται κριτήρια αξιολόγησης επίσης ανάλογα με το βαθμό γνώσης του κριτικού γύρω από την ιστορία, την ανθρωπολογία, εθνολογία και άλλες επιστήμες που μελετούν το χορό λειτουργούν ειδικές παράμετροι αισθητικής εκτίμησης του χορευτικού δρώμενου - αφού ο χορός ίσως περισσότερο και από τη μουσική και το θέατρο παίζει κοινωνικό, εκπαιδευτικό, πολιτικό ρόλο.

Εγγενής στο ερώτημα περί προσδιορισμού της έννοιας "χορός" είναι ο προβληματισμός γύρω από τις συναφείς παραστατικές τέχνες (παντομίμα, θέατρο, χοροθέατρο). Η διάκριση μεταξύ αφηρημένου-σύγχρονου χορού από την παντομίμα ή το θεατρικό χορό είναι πολυσύνθετο πρόβλημα και είναι αμφισβητήσιμο αν θα πρέπει να γίνεται με βάση το περιεχόμενό τους (το αν περιγράφουν δηλαδή συγκεκριμένες πράξεις ή ψυχολογικές καταστάσεις) ή τη μέθοδό τους (αν χρησιμοποιείται η μίμηση, η αναπαράσταση ή η έκφραση).

Η εξέταση των θεμάτων αυτών συνιστά μια αυτοτελή θεωρητική προσπάθεια για τυπολογία μορφών του χορού σε σχέση με τις συγγένειες ή τη διαφοροποίησή τους από τις υπόλοιπες παραστατικές τέχνες (δ).

Τέτοιου είδους ερωτήματα συγκροτούν ένα σώμα γλωσσικών και εννοιολογικών προϋποθέσεων στη μελέτη του χορού, από τη σκοπιά της φιλοσοφίας και ειδικότερα στην κατεύθυνση της εννοιολογικής ανάλυσης.

Η προσέγγιση αυτή δεν φιλοδοξεί να επεξεργασθεί μια συστηματική θεωρία του χορού, αλλά να αναδείξει γλωσσικούς και εννοιολογικούς μηχανισμούς, που είναι υπεύθυνοι για τη διαμόρφωση του λόγου περί του χορού.

Σε σύγκριση με τον παραδοσιακό λόγο των φιλοσόφων για το χορό - όρα Πλάτωνα και Nietzsche - όπου σε γενικές γραμμές ο χορός εμφανίζεται ως μεταφυσικό, ηθικό, ανθρωπολογικό

αντικείμενο ενδιαφέροντος, η αναλυτική στάση που προσδιορίζει η σύγχρονη φιλοσοφία [1], καθιστά το χορό πρότυπο φιλοσοφικών/λογικών ζητημάτων.

Εν τέλει καταλήγει μια τέτοια προσέγγιση στον ορισμό ενός συνδέσμου μεταξύ των εννοιών που να επιτρέπει σε όποιον αναφέρεται στο χορό να συνθέσει με συνοχή θεωρητικές προτάσεις και κρίσεις για τα διαδραματιζόμενα σε ένα χορό, εκλαμβάνοντάς τα σε ορισμένες στιγμές ως σταθερά.

Αννα Λάζου

